

VIJESTI

ZNA NSTVENI CENTAR IZVR SNOSTI ZA HRVATSKO GLAGOLJAŠTVO

Krajem 2014. godine hrvatska humanistika dobila je dva znanstvena centra izvrsnosti: Znanstveni centar izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo voditelja dr. sc. Milana Mihaljevića i Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku koji vodi dr. sc. Ante Čović s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ministar znanosti, obrazovanja i sporta dr. sc. Vedran Mornar na sjednici Nacionalnoga vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj koja je održana 10. studenog 2014. godine proglasio je Znanstveni centar izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo. Sporazum o suradnji između MZOS-a, Znanstvenog centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo i Staroslavenskog instituta 18. ožujka 2015. potpisali su voditelj Centra dr. sc. Milan Mihaljević, ravnateljica Staroslavenskog instituta dr. sc. Marica Čunčić i ministar znanosti, obrazovanja i sporta dr. sc. Vedran Mornar.

Tijekom jednoipolgodišnjega recenzentskoga postupka koji je koordinirala Agencija za znanost i visoko obrazovanje pod ravnateljstvom dr. sc. Jasmine Havranek, a vodilo Nacionalno vijeće

za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj pod predsjedanjem dr. sc. Ive Družića, Znanstveni centar prošao je višestruke stroge međunarodne i domaće recenzije. Izbor među sedam od ukupno 68 prijavljenih kandidata uistinu je veliko priznanje.

Voditelj Znanstvenoga centra dr. sc. Milan Mihaljević godine 2013. okupio je vrhunski tim stručnjaka koji čine hrvatski i inozemni filolozi, dijalektolozi, književni povjesničari i teoretičari, paleografi, liturgičari, povjesničari i povjesničari umjetnosti: dr. sc. Vesna Badurina Stipčević, dr. sc. Ivan Botica, dr. sc. Marica Čunčić, dr. sc. Marija-Ana Dürriegl, dr. sc. Ana Kovačević, dr. sc. Sandra Požar, dr. sc. Andrea Radošević, dr. sc. Marinka Šimić, dr. sc. Jasna Vince, dr. sc. Vida Vukoja, mr. sc. Ljiljana Mokrović, dipl. ing. Antonio Magdić, prof. Jozo Vela, dipl. theol. Kristijan Kuhar i prof. (M. A.) Josip Vučković sa Staroslavenskoga instituta, koji je nositelj Centra i s kojeg dolazi najveći broj suradnika, dr. sc. Mateo Žagar i dr. sc. Tomislav Galović s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta

u Zagrebu, dr. sc. Silvana Vranić i dr. sc. Sanja Zubčić sa Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, dr. sc. Ante Crnčević s Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu, ravnatelj Instituta za povijest umjetnosti iz Zagreba dr. sc. Milan Pelc, ravnatelj Državnoga arhiva u Pazinu dr. sc. Elvis Orbanić i dr. sc. Marijana Tomić sa Sveučilišta u Zadru. U sastavu Centra je Međunarodni savjet koji čine inozemni slavisti: dr. sc. Johannes Reinhart iz Instituta za slavistiku Bečkoga sveučilišta, ravnatelj Slavističkoga instituta Češke akademije znanosti i profesor na Karlovu sveučilištu u Pragu dr. sc. Václav Čermak te redovite profesorice Fakulteta za slavistiku Sofijskoga sveučilišta Sv. Kliment Ohridski dr. sc. Iskra Hristova Šomova i dr. sc. Margaret Dimitrova. Odluke o znanstvenim i strukturnim pitanjima Centra donosi Znanstveni odbor koji čine voditelj Centra dr. sc. Milan Mihaljević, dr. sc. Marica Čunčić, dr. sc. Vesna Badurina Stipčević, dr. sc. Mateo Žagar i dr. sc. Milan Pelc. Nekoliko mjeseci nakon proglašenja Centar je dobio internetsku stranicu koju u suradnji s kolegama uređuju Antonio Magdić i Andrea Radošević.

Centar je osnovan s ciljem istraživanja glagoljskih skriptorija, važnoga poglavlja glagoljaške pisane kulture o kojem imamo vrlo oskudne podatke. Rješavanje pitanja pisarskih centara, ali i općenito pisarskoga umijeća i načina stvaranja rukopisa, nezaobilazno je u boljem poznavanju povijesti glagoljske pismenosti u kojoj su pisa-

ri, uz naručitelje, imali veliku ulogu u nastanku brojnih liturgijskih i neliturgijskih kodeksa. Cilj je Centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo razviti interdisciplinarnu metodu kojom bi se u narednim istraživanjima pokušala riješiti pitanja ostalih skriptorija o kojima imamo nedostatan brojnih izvornih podataka. Interdisciplinarni teorijski okvir i model za proučavanje pisarskih centara obuhvaća filološka, književno-povijesna i književno-teorijska, dijalektološka, paleografska, teološka, liturgijska, povijesno-umjetnička i povijesna istraživanja rukopisa iz istarskog mjesta Berma (pokraj Pazina) za koje postoje naznake kako je krajem 14. i u 15. st. postojao skriptorij. Riječ je o četirima kodeksima koji se čuvaju se u Narodnoj in univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani: dva misala iz 15. st., *Prvi beramski brevijar* s kraja 14. st i *Drugi beramski brevijar* iz 15. st. Na temelju dobivenih rezultata i zajedničke petogodišnje, vjerojatno i desetogodišnje suradnje članova Centra, proširit će se spoznaje o tome jesu li rukopisi doista bili pisani u istom pisarskom centru, tj. beramskom skriptoriju, te će se pokušati ponuditi model za pronalazak i drugih glagoljskih skriptorija.

Prva godina rada Centra protekla je u sustavnom prikupljanju povijesne građe, ekscerpiranju inicijala, identificiranju sadržaja i sustavnoj digitalizaciji najvećeg beramskog kodeksa *Drugoga beramskog brevijara* u kojoj je sudjelovalo više od polovice suradnika. Naime, za potrebe Centra stvorena

je posebna digitalna baza *beram.stin.hr* u kojoj je svaka transliterirana riječ detaljno paleografski i jezično opisana, čime je omogućeno pretraživanje i uspoređivanje podataka po brojnim parametrima. Na njezinu razvoju rade dipl. ing. Antonio Magdić, urednica dr. sc. Marica Čunčić i voditelj Centra dr. sc. Milan Mihaljević. U narednim godinama upravo će se na temelju digitaliziranog korpusa provoditi većina dijalektoloških, paleografskih, filoloških, liturgičkih, iluminacijskih i književnih istraživanja, te će se napraviti digitalno i fototipsko izdanje kodeksa s transliteracijom na latinicu i popratnim studijama. Tako će se detaljnim paleografskim opisom cjelovitoga glagoljskoga kodeksa stvoriti temelj za istraživanje cijeloga korpusa hrvatskoga glagoljštva. Tekstološkom će se pak analizom utvrditi sadržaj brevijara kao i njegovo mjesto u odnosu na dvije matice hrvatskoglagoljskih brevijara. Namjera je istraživanja brevijarskih tekstova dakako osvijetliti i književno-estetsku vrijednost brevijarskih legenda i homiletičkih tekstova. Napravit će se također inventarizacija, katalogizacija i opis srodnih likovnih prikaza u glagoljaškom istarskom okružju. Na temelju liturgijsko-teološke kao i liturgijsko-povijesne analize svetačkog opusa, nastojat će se proširiti spoznaje o podrijetlu ili mjestu nastanka kodeksa, kao i spoznaje o utjecajima liturgijskih tra-

dicija na njegov nastanak. Povijesnim istraživanjima planira se otkriti što više podataka o prošlosti Berma, koji je tijekom 15. st. bio jednim od središta glagoljaške pismenosti u Istri. U tu će se svrhu obraditi sva povijesna građa o srednjovjekovnom i ranonovovjekovnom Bermu. U istraživanju jezika beramskih kodeksa, koji se uspoređuju s drugim liturgijskim knjigama, sudjeluje veći broj suradnika koji na temelju jezičnih svojstava planiraju riješiti pitanje njihova datiranja i lokalizacije, kao i slojevitosti jezika, i to kroz suradnju paleoslavista, kroatista i dijalektologa. U suradnji s kolegicama iz Bugarske nastojat će se identificirati tekstovi koji su do hrvatskih krajeva došli južnim putem iz makedonskih i bugarskih centara.

Znanstveni centar izvrsnosti za hrvatsko glagoljštvo već je nekoliko puta predstavljen na znanstvenim skupovima i kongresima u zemlji i inozemstvu. Zajednička interdisciplinarna suradnja trebala bi iznjedriti vrijedne rezultate na temelju kojih će se moći provoditi istraživanja drugih glagoljaških pisarskih središta. U iščekivanju znanstvenih otkrića o glagoljskoj pismenosti šira se javnost s aktivnostima Centra može upoznati na internetskoj stranici <https://zci.stin.hr>.

ANDREA RADOŠEVIĆ